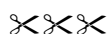

fogadásra találhat majd, olyan ötletet, amelyben benne van a tevékenység lehetősége, amely megragadja, és ami – ismeretei alapján – érdekelni fogja a diákokat.

Készségfejlesztő gyakorlat tanároknak

A gondolkodási modellek alkalmazásával találja meg a „húst” a következő témákon alapuló drámákhoz:

- Sárkányok
- „Másnak” lenni...
- A világ megváltoztatása

(Mindegyik témánál alkalmazzon több modellt is, majd vesse össze az azokkal kapott – valószínűleg eltérő – eredményeket. Vizsgálható a modellek alkalmazhatóságának esetleges témafüggősége is: az egyes modellek milyen témákhoz használhatók nagyobb „hatásfokkal”.)

Három szövőszék vár rám...

(a BBC Dorothy Heathcote-tal készített filmjének szövege – II. rész)

Tom Stadler: Isten hozott, Dorothy! Örülök, hogy újra itt látlak.

Narrátor: Tom Stadler Dorothy Heathcote egyik volt tanítványa. Mikor először találkoztak, Tom az egyik legszegényebb és legkeményebb kerületben, Hartleypowlban dolgozott.

T.S.: Egyáltalán nem hittem, hogy Dorothy módszere működni fog. Emlékszem arra, amikor odaálltam elé, és ezt meg is mondtam neki. Azt hiszem így fogalmaztam: lehet, hogy a módszerével intelligens gyerekeket taníthat, de olyanokat nem, amilyenekkel nekem van dolgom. Ő elmosolyodott, nagyon türelmes volt, és azt mondta: „Akarsz fogadni?” „Miért ne?” – feleltem. „Akkor kezdj bele, és majd benézek hozzád.” Miután így elköteleztem magam, muszáj volt belevágni. Visszamentem az iskolába és belekezdtem. Úgy emlékszem, a Beowulf-fal foglalkoztunk. Az első néhány órán, mikor a Dorothy-féle improvizált drámát kipróbáltuk, meg voltam rémülve. És aztán hirtelen sikerült.

D.H.: Egyszerre csak Tom felrohant hozzám, és azt mondta: „Gyere le gyorsan, ez működik!” A gyerekek éppen hevesen vitatkoztak azon, hogy miért a medvét ejtették csapdába, mikor a csapdát a fehér ember számára kellett volna megásni, aki meg akarta ölni az egyik hercegüket. Az első írott munka, amit ezektől a hátrányos helyzetű gyerekektől láttam – néhányuknak még cipője sem volt – arról szólt, hogy mennyire sajnálják fiatal hercegüket, az elhunyt hőst, aki a törzs legkiválóbb vezérégyénisége volt.

Másnap Tom azt mondta, nem tudja, hogyan menjen tovább. Én azt feleltem: „Miért nem kérdezed meg a gyerekeket?” Szóval leültünk közéjük, és azt hiszem, én kérdeztem meg őket: „Miről szeretnétek legközelebb játszani?” „Gyilkosságról!” – felelték. Tom rémülten tiltakozott. Én azt mondtam: „Nos, ha gyilkosságról akartok játszani, először is azt kell meggondolni, hogy mi vi-

het rá valakit arra, hogy megöljön egy másik embert.”

Tom egyre rosszabbul érezte magát. Párokra osztotunk – így biztonságosabb volt –, és azt mondtam: „Kaptok tíz percet. Mikor visszajövök, mindent tudni akarok a dologról –, de nem arról, hogy miként halt meg az az ember, hanem arról, hogy mi vihette rá a gyilkost, hogy megölje.”

Tom azóta sem hagyta el a gyilkosság témáját; Mózessel és más nagy történetekkel folytatta.

Narrátor: A most látható játék egy régi történet új változata: Ahábról, Illésről és az idegen országból jött királynőről, Jezabellról szól. A királynő idegen viseletet, idegen szokásokat hozott az országba, és egy idegen istent is, Baált, akinek a tiszteletére templomot készültek építeni. Hogy a templomnak helyet teremtsenek, lakóházakat kell lerombolni, és a házakban lakók most tiltakozva vonulnak a király elé.

A közönség Mrs Heathcote hallgatóiból áll. A játékot a Tom Stadler igazgatása alatt álló általános iskola tízévesei adják elő. A játéknak nincs forgatókönyve, ebben a formájában egyszeri: mikor legközelebb eljártsszák, mások lesznek a párbeszéddek, sőt a helyzetek is, hiszen semmi sincs leírva vagy betanítva. Tom Stadler úgy dolgozik, hogy egy kényes helyzetben sarokba szorítja a gyerekeket, ahonnan vitatkozva, érvelve nekik kell megtalálniuk a kiutat – minden alkalommal másképp.

1. Fiú: Uram, igaz, hogy ez az ember ma éjjel le fogja romboltatni a házainkat?

Katona: Uram, a királynőtől kaptam ezt a parancsot, és ezek a disznók nem akarnak engedelmeskedni.

Király: A királynőtök parancsolt valamit.

2. Fiú: Uram, én ezt nem tudom elhinni. Mi történt veled? Minden akkor kezdődött, mikor ez a nő idejött. Jezabell királynő.

Király: Akár akarjátok, akár nem, itt van. Ti pedig meg fogtok elégedni azzal, amitek van, és még hálásak is lesztek érte.

3. Fiú: Uram, hát megengeded, hogy lerombolják a házaikat? Én a kezdetektől fogva ebben a városban lakom. Láttam, hogyan épültek a házak egymás után. Hónapokig, évekig eltart, míg egy ház felépül. Itt lakunk, ezekben a házakban. Te megengednéd, hogy lerombolják a házat, uram?

4. Fiú: Ebben a városban nők is laknak! És gyerekek!

Király: Hadd beszéljenek az asszonyok!

1. Lány: Ebben a városban kisgyerekes anyák is laknak. Mit gondolsz, velük mi lesz?

2. Lány: Lehet, hogy a kicsik meg fognak halni!

3. Lány: Belázasodnak, de te ezzel sem törôdsz!

1. Lány: Nincs ruhájuk, ezt nagyon is jól tudod. Azért kellene a házak, hogy meleg helyen legyenek.

5. Fiú: Azok a házak a mieink. Mi javítgatjuk őket.

6. Fiú: És most egy külföldi miatt le akarjátok rombolni.

Király: Látom, nehezen váltok meg a házaiktól, de akkor is muszáj.

7. Fiú: Nem is tudom, hogyan nevezheted magad királynak. Egy király, aki nem törôdik a népével. Nem törôdik azzal, hogy gyerekek halnak meg az utcán, ha a házakat leromboltatja.

8. Fiú: Nem érted, hogy azért kellene a házak, hogy a gyerekeink meg ne haljanak?

Fiúk: És te hogy hívhatod magad királynőnek? Egy királynő, akinek az engedélyével ilyesmi történhet! Miféle királynő vagy te?

Illés (Eliah) jelenik meg

Király: Te mit akarsz itt?

Illés: Nagyon is jól tudod. Illés vagyok, a próféta. A tömeg szélén álltam és hallgattam a vitákat.

Király: Szóval füleltél, mint egy kém. Nem találsz jobb időtöltést?

Illés: Királynak nevezed magad, és ezt csinálod?

Király: Te pedig azt hiszed magadról, hogy a hegyek között lakó próféta vagy. A barlangokban kellene lapulnod, mint egy vadállatnak.

Illés: Azért lakom a hegyekben, hogy közelebb legyek Istenhez.

Király: Közelebb Istenhez. Ha azt mondod, hogy ez itt a te néped, miért nem élsz köztük? Megmondom, miért. Félsz tőlük. Nem tudnál uralkodni felettük.

Illés: Tudod, mik ezek?

Király: Igen, tudom.

Fiúk: A törvények.

Király: Az apám törvényei.

Illés: A törvények. És a királyotok, a saját királyotok szegi meg őket. Te nevezed magad királynak, és ilyet teszel ezekkel az emberekkel! Mit tudsz erről mondani?

Király: Feleannyit sem, mint te. De mielőtt továbbmennék, tudni akarom, miért vagy itt. Mit akarsz?

Illés: Meg akarom oldani ezt a helyzetet.

Király: Semmi közöd hozzá. Ez nem a te néped, nem élsz közöttük. Ne tessed magad: nem vagy te próféta. Miért nem vered ki a fejedből? Megmondom én, miért. Mert a világ végéig sem akarod abbahagyni.

Illés: Azt mondtam, hogy...

Király: Ez fenyegetés?

Illés: Fenyegetés.

Király: Idehallgassatok emberek, és te is! Ha Illés beavatkozik a vitába, betemtettem a kutat. Szedjétek össze a holmitokat, és hagyjátok el a házaikat délig. *(Illéshez)* Ami pedig téged illet: ha még egyszer beavatkozol, leveszem rólad a kezem. *şrök!*

Egy fiú: Meg fogod bálni.

Narrátor: Ilyen biztonság és beszédkészség láttán nem csoda, ha a néző azt hiszi, hogy egy kívülről megtanult darab próbáját látja.

Az egyik hallgató (Bob Ferguson): Mikor először láttam ezt a darabot, úgy gondoltam, hogy alapos próbák állnak mögötte. Azonban mikor újra eljátszották, a szavak, az érvek egészen másképp alakultak. Fantasztikus feszültség volt a levegőben, és a gyerekek egyszerűen maguktól beszéltek, csodálatos volt.

T.S.: Nincsenek szabályaink, illetve ami van, nem nevezhető szabálynak. Úgy mondhatnánk, hogy a szabályokat a józan ész diktálja. Például, mikor ezek a gyerekek először találkoztak ezzel a drámával, és kialakult a szokásos zshivaj és felfordulás, emlékszem, azt mondtam: „Valaki mondott valami érdekeset, de nem értettem pontosan. Mi is volt az?” Néhány gyerek elmondta, hogy ez és ez volt. Erre én így folytattam: „Milyen kár, hogy nem hallottam! Ki nem hallotta még?” Egészen sok kéz emelkedett a levegőbe. „Tehát ezt mondta. Mit feleltetek volna neki, ha hallottátok volna?”

A gyerekek mesélnek a drámáról:

Riporter: Megmondja nektek Mr Stadler, hogy mit mondjatok?

Gyerek/gyerekek: Nem. Azt mondjuk, amit gondolunk. Összegejtjük az ötleteket.

Riporter: Kinek az ötleteit? Mr Stadlerét vagy a tiéte-

ket?

Gy.: Mindenkiét. Ha csak Mr Stadler ötletei volnának, az nem volna jó.

Riporter: Miért?

Gy.:

- Az nem a mi érzésünk. Ő nem úgy érez, mint mi.
- Akkor nem a mi drámánk lenne. Olyan lenne, mintha papagájként ismételnénk szavakat.
- Vagy mintha egy leírt darabot tanulnánk meg.
- Ha ő mondaná meg, hogy mit mondjunk, az nem is dráma volna, hanem színdarab.
- És esetleg nem is jutna eszünkbe, hogy mit kell mondani.

Riporter: Szeretnétek egy megírt darabot is eljátszani?

Gy.: Nem. Inkább drámát játszom, mint színdarabot, mert a színdarabnál elfelejtethed a szöveget, de a drámánál te magad találod ki. És ez így sokkal jobb.

Gy.: Én a vasárnapi iskolában már játszottam színdarabot.

Riporter: Milyen volt? Nem dráma volt, hanem színdarab, ugye?

Gy.: Igen. Az nem volt olyan jó, mert nem mondhattam az, amit valójában akartam.

Gy.: A színdarabban azt kell mondani, amit mások találtak ki, a drámában pedig azt, amit te magad akarsz, ahogy te érzel.

Fordította: Deák Éva

Színház az egészségnevelésben

Steve Ball

A színházi nevelés és a közösségi színház világának az utóbbi években tapasztalható egyik legprovokatívabb és legizgalmasabb jelensége az egészségnevelő színház (*Theatre in Health Education – THE*) létrejötte. Ebben az írásban a THE tevékenységét, annak sokszínűségét kívánom bemutatni, továbbá foglalkozom a mozgalom jövőjét érintő kérdésekkel is.

Középiskolás tanulók osztálya néz egy AIDS-ről szóló színdarabot; fiatal szülők csoportja a FÓRUM SZÍNHÁZ⁷ eszközein keresztül vizsgálja a szülői felelősség kérdéskörét; idős emberekből álló társulat olyan darabot játszik, mely a téli hideg okozta problémákról szól.

Három különböző korcsoport, eltérő tevékenységek, melyeknek azonban mégis van egy közös vonásuk: az egészségnevelés eszközeként a színházat alkalmazzák. A fenti példák a THE egyes típusait illusztrálják. A THE mind a „színházat”, mind az „egészségnevelést” a legtágabb értelemben használja: számtalan stílust, formát alkalmazhat, a témák óriási változatosságot mutatnak, az „egészségnevelés” értelmezése pedig összhangban van a WHO definíciójával, mely szerint az egészség „az egyén teljes fizikai, szellemi és szociális jóléte, nem egyszerűen a betegség vagy sérülés hiánya” (WHO, 1948).

Az egészségnevelő színház létrejöttének előzményei

A THE kialakulása az egészségnevelés és a TIE területén végbement változások eredményének tekinthető:

- a) Társadalmunkban egyre nagyobb figyelmet fordítunk az egészségnevelésre: az egészségügyi szolgáltatások ma már nem kizárólag a beteg emberek egészségének helyreállításával és a betegségek megelőzésével törődnek. ...ennek eredményeképpen új szakmák és tevékenységformák jöttek létre. Ezen megváltozott körülmények ismeretében már nem meglepő, hogy a színházi szakemberek és az egészségnevelésben dolgozók együttműködése létrehozta a THE-t.
- b) A TIE-társulatok mindig is érdeklődéssel fordultak a személyes, szociális és egészségügyi kérdések felé. Egy 1988-as felmérés tanúsága szerint a kérdőívekre választ adó TIE-társulatok 57 százaléka már részt vett valamilyen egészségnevelési programban, illetve tervezett ilyen témájú foglalkozásokat (Ball, 1992).
- c) Az egészségnevelésben dolgozó szakemberek közül egyre többen ismerik fel, hogy a drámatanítás és a színházi nevelés eszközei az ő munkájukat is segíthetik. Ezzel egyidejűleg számos TIE-társulat és egészségnevelő intézmény ismeri fel azt is, hogy filozófiájuk és témakezelési módszerük több ponton egybeesik.
- d) Számos szervezet indított útjára olyan programokat, melyek célja az egészségnevelés fejlesztése, az egészségnevelő színházi formák terjesztése. (...)
- e) A THE létrejöttének és elterjedésének kétségtelenül jelentős előmozdítója az AIDS-hez kötődő problémák

⁷ A drámában alkalmazott konvenciók egyike – bővebben: Drámapedagógiai olvasókönyv, 191. old. (Magyar Drámapedagógiai Társág, Marczibányi Téri Művelődési Központ, Bp. 1995; szerk.: Kaposi László)